

NOTATKI - NOTES

Małgorzata Rudy

WYSTĘPOWANIE ZIMOWITU JESIENNEGO *COLCHICUM AUTUMNALE* L. W RUNIE LASU ŁĘGOWEGO W GÓRACH WAŁBRZYSKICH – POZOSTAŁOŚĆ PO ŁĄCE

Occurrence of meadow saffron *Colchicum autumnale* L. in the undergrowth of riparian forest in Wałbrzyskie Mts – a remnant of a meadow

Zimowit jesienny *Colchicum autumnale* jest gatunkiem objętym ochroną ścisłą oraz wpisanym na czerwonej liście roślin naczyniowych Dolnego Śląska w kategorii LC (słabo zagrożony) (Kącki 2003). W Polsce osiąga północną granicę zasięgu. Zimowit jest gatunkiem charakterystycznym wilgotnych i mokrych łąk z rzędu *Molinietalia*. W przypadku zarzucenia użytkowania łąk zazwyczaj ustępuje gatunkom bardziej konkurencyjnym. Brak jednak w literaturze szczegółowych prac poświęconych reakcji tego gatunku na zmiany siedliskowe.

W okolicy Chełmca (853 m n.p.m.) - jednego ze szczytów Gór Wałbrzyskich (Sudety Środkowe) znajdują się dwa stanowiska zimowitu jesiennego w zalesieniach porolnych. Omawiane stanowisko znajduje się na północ od Chełmca. Zajmuje siedlisko podgórskiego łągu jesionowego *Carici remotae - Fraxinetum*, który rozciąga się na powierzchni kilkudziesięciu hektarów i zasilany jest przez sieć małych strumieni. Drzewostan buduje jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, jawor *Acer pseudoplatanus*, olsza szara *Alnus incana* oraz olsza czarna *Alnus glutinosa* - wprowadzana również sztucznie. Jest to jeden z cenniejszych kompleksów leśnych Gór Wałbrzyskich. Występują tu takie gatunki chronione jak śnieżyca wiosenna *Leucojum vernum*, lilia złotogłów *Lilium martagon* czy przyłaszczka pospolita *Hepatica nobilis*.

Stanowisko zimowitu znajduje się w dużym kompleksie łągowym. Omawiana populacja jest liczna – ok. 130 osobników i zajmuje powierzchnię ok. 3 arów w młodym drzewostanie. Obszar ten w dokumentacji leśnej z roku 1953 figuruje jeszcze jako łąka kośna. W latach późniejszych został włączony do wydzielenia zalesionego m.in. olszą czarną. Dawna łąka mogła również ulec sukcesji. Proces ten jednak zaczął się nie później niż w roku 1967 – w dokumentacji Nadleśnictwa Wałbrzych z tego roku dawna łąka jest już częścią wydzielenia leśnego z drzewostanem olszowym. Obecnie jego wiek wynosi ok. 55 lat. Populacja zimowitu trwa więc na swoim stanowisku co najmniej 40 lat po zaprzestaniu użytkowania łąki. Od granicy lasu dzieli je ok. 100 m, przy czym drze-

wostan przylegający do zalesionych dopiero kilka lat temu łąk ma ok. 90 lat. Miejsce, gdzie występuje zimowit było więc śródleśną polaną, a nie częścią terenów otwartych.

Wczesną wiosną zimowit wypuszcza liście oraz zaczyna owocować. Konkuruje wtedy o docierające jeszcze w dużej ilości do dna lasu światło z innymi, mniejszymi gatunkami geofitów (*Anemone nemorosa*, *Leucojum vernum*, *Mercurialis perennis*). Późnym latem, mimo że zwarcie koron olszy czarnych *Alnus glutinosa* i jesionów *Fraxinus excelsior* w tym miejscu nie jest bardzo duże, dno lasu jest zaciemnione. Gatunki runa tworzą ponadto wysoką i gęstą warstwę, co utrudnia zapylenie.

Między osobnikami rosnącymi w opisywanym łągu, a tymi, które rosną na terenach otwartych w innych częściach Gór Wałbrzyskich, można zauważyć różnice. Pierwsze mają mniejsze liście oraz mniejszą liczbę owoców. Należałoby jednak te obserwacje poprzeć dokładniejszymi pomiarami populacyjnymi.

Serdecznie dziękuję panom Markowi Nogawce i Krzysztofowi Roszkiewiczowi z Nadleśnictwa Wałbrzych za pomoc w odtworzeniu historii stanowisk zimowitu jesienno.

LITERATURA

- KĄCKI Z., DAJDOK Z., SZCZĘŚNIAK E. 2003. Czerwona Lista Roślin Naczyniowych Dolnego Śląska. W: Kącki Z.(red.) Zagrożone gatunki flory naczyniowej Dolnego Śląska. Instytut Biologii Roślin UWr., PTPP „Pro Natura”, Wrocław, s: 9-65.
- MATUSZKIEWICZ W. 2001. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- PAWLAK W.(red.) 1997. Atlas Śląska Dolnego i Opolskiego. Uniwersytet Wrocławski, Pracownia Atlasu Dolnego Śląska.

Summary

The meadow saffron *Colchicum autumnale* is a rare and protected species. It is characteristic of humid and wet meadows of the order *Molinietalia*. Its site in the undergrowth of a riparian forest is indicative of post-agricultural character of this afforestation, which is also confirmed in forestry documentation. The site has survived at least 40 years after abandoning of the hay-growing meadow.